

Dr. Sárkány Pál:

MEGVALÓSULÁS UTJÁN A TERMELŐSZÖVETKEZETI KÉZIKÖNYVTÁR

A mezőgazdasági üzemi kézikönyvtár megszervezésének gondolata körül évek óta sok vita folyik. A könyvtárosok és a Könyvtáros számos hasznos kezdeményezésről adtak már hírt. A gyakorlati és széleskörű megvalósulás a számtalan közleményben, társadalmi vitákon elhangzott javaslatok figyelembevételével most új lendületet kapott.

E lendület forrása maga az igény, amely egyre erősebben jelentkezik a mezőgazdasági szakemberek részéről.

Az iskolai és iskolán kívüli szakemberképzés megnövekedett lehetőségei mellett fokozódó szerepet tölt be a szakmai hozzáértés fejlesztésében a mezőgazdasági szakirodalom, a szakkönyvek, szaklapok és a dokumentációs munka segítségével a termelésben dolgozókhoz áramló információ, amelyre a szövetkezeti gazdaságok nagyobb önállóságával és vállalkozási kedvének növekedésével még inkább igényt tartanak az érdekeltek.

A szakembereknek rendelkezésükre áll ugyan a szakirodalom, de a választék és a hozzáférhetőség gyakran nem kielégítő. Egyrészt a közművelődési könyvtárak országosan 2-6 %-os - állománya a valóban érdeklődő szakemberek igényét csak részben elégíti ki, másrészt a távolság, a keresésre fordított idő, a könyvtári órák kötöttsége következtében gyakran olyankor hozzáférhetetlen a szakkönyv, amikor a legnagyobb szükség volna rá. Ez az "azonnali" igény a szakkönyv termelőeszköz jellegéből fakad, mivel a szakkönyv-olvasás módszere sohasem azonos a szépirodalmi olvasással. A szakkönyvből gyakran egy-egy adatra van szükség /pl. vetési mélység, vetési idő, táparány vagy beltartalmi érték stb./. Erre viszont azonnal kéznél kell

Lenne a szakkönyvnek, különben nem töltheti be hivatását, sőt
gorombán fogalmazva: feleslegessé válik. Ezért hibáztatható az
a törekvés - ami már napilapokban is nemegyszer nyilvánosságra
került -, hogy a faluban egy helyre, a községi könyvtárba kell
koncentrálni nemcsak a szépirodalmat, de a szakirodalmat is.
Vagyis, hogy a termelőszövetkezet ne tartson szakkönyvtárat.

Amilyen mértékben helyeselhető a szépirodalmi könyvek
összpontosítása a falusi könyvtárba, ugyanolyan hiba lenne el-
szakítani a szakkönyvet a termeléstől. Korántsem az a vélemé-
nyem, hogy a községi könyvtárban ne legyen mezőgazdasági szak-
könyv. Sőt nagyon is helyes, ha van, és pedig minél többoldalu
és minél korszerűbb anyag. Az is feltétlenül helyes, ~~xxxxxx~~
hogy a szövetkezetek - az eddigi szokásnak megfelelően - kul-
turális alapjukból rendszeresen segítsék saját falujuk közmű-
velődési könyvtárának állományfejlesztését, mind szépirodalmi,
mind szakkönyvekkel. Emellett - és nem helyett - azonban a ~~xxxx~~
termelőszövetkezet termelési profiljának megfelelő szakkönyvek le-
gyenek ott a termelés színhelyén, a tsz-irodában, a brigád-
szállásokon stb.

Ez ügyben végzett vizsgálódásaink azt mutatják, hogy néha
nagyon is sok könyv található némelyik termelőszövetkezeti iro-
dában. Sajnos, a használhatóságáról már nem lehet elmondani
ugyanest. Ezek a könyvek igen gyakran egy-egy rámenős ügynök
lelkiismeretlen aratásának szomorú hagyatékai. Se szeri, se szá-
ma azoknak a szövetkezeteknek, amelyekre rásóztak tudományos
monográfiáktól, magasszintű tanulmányokon keresztül a legdrá-
gább állatorvosi belgyógyászati diagnosztikáig vagy anatómiai
atlaszig mindenféle könyvet, pedig a legmagasabb iskolai
végzettség az adott helyen esetleg csak mezőgazdasági tech-
nikum.

A szövetkezetekben dolgozó szakemberek a termelés ezer-nyi napi gondja mellett kevés idejük marad az önművelésre, a szakkönyvek, szaklapok olvasására. Még kevesebb az idejük arra, hogy egy-egy, a termeléshez szükséges szakkönyvnek utána is járjanak. Gyakran nem tudnak arról, hogy milyen szakkönyvek jelennek meg. Ezen a hiányosságon akart segíteni az elmúlt esztendőben a Mezőgazdasági Kiadó, amikor megszervezte a Mezőgazdasági Könyvbarátok Körét. Az országos szervezéshez igen hatékony segítséget adtak a pártbizottságok, a mezőgazdasági szakigazgatás és a Hazafias Népfront központi és vidéki szervei. A mozgalom célja a közvetlen, kétoldalu tájékoztatás: a kiadó tájékoztatja a szakembereket milyen könyvek jelennek meg, és tájékozódik, mire lenne szükségük. A körnek jelenleg mintegy 20 ezer tagja van. Megyei és járási titkárai társadalmi szervező tevékenységet látnak el.

Az illetékes fő rumok elérkezettnek látták az időt arra, hogy a mezőgazdasági dolgozók üzemi szakirodalmi ellátásának megjavításában, a szaktudásnak a szakkönyvek útján történő emelésében nagy és határozott lépést tegyenek. Így látott napvilágot a Mezőgazdasági Értesítőben /1967. január 25. XVIII. évf. 4.szám/ az a közös állásfoglalás, amelyet a Földművelésügyi Minisztérium, a MEDOSZ és a Hazafias Népfront adott ki a Művelődésügyi Minisztériummal és a Pénzügyminisztériummal egyetértésben. A közös közlemény üzemi kézikönyvtárak létesítését javasolja a termelőszövetkezetekben.

A tsz-kézikönyvtár létesítésének célja, hogy a termeléshez nélkülözhetetlen szakkönyvek a termelés színhelyén, könnyen elérhető helyen legyenek. A tsz-szakkönyvtár nem kölcsönző könyvtár jellegű, hanem az üzem szakemberei között tartós hasz-

nálatra kiosztott, a szó szoros értelmében kézi könyvtár. Ezt a jelleget a közlemény különösen hangsúlyozza. Az eddigi módszertől eltérően azt javasolja, hogy a könyvek ne az elnöki iroda jól lelakatolt szekrényében legyenek, hanem annál a vezetőnél, beosztott szakembernél, szakmunkásnál vagy egyszerű tesz-tagnál, aki a könyvet munkája során legjobban hasznosíthatja. Nagy figyelmet érdemel a közleménynek az az elvi állásfoglalása, hogy a szakmunkások számára - ebbe a kategóriába értendők a szakbeosztásban dolgozó tsz-tagok is - leghelyesebb állandó használatra, vagyis tulajdonba adni a munkakörükben ~~leg~~ fontosabb könyveket. Ez a módszer számos szövetkezetben évek óta kitűnően bevált a szaktudás növelésére. A szakmunkás-szintű könyveket /8-10 Ft-os árban/ a szövetkezet minden szakmunkás illetve szakmai beosztásban dolgozó tsz-tag számára megveszi. A tag a könyvet hazaviheti vagy a munkahelyén, illetve a brigádszálláson tartja, és szabad idejében olvasgatja. A szakvezetők időnként vitát rendeznek a könyvről, vagy más módon kérik számon annak tartalmát. Sok parasztcsaládban az így kiadott írásmű, a szakkönyv volt az első könyv, amely a családba bekerült. E szakkönyvnek egyszerű, közérhető nyelvezete és gazdag illusztrációs anyaga a gyermekek érdeklődését is felkelti a családban a mezőgazdaság iránt.

Másik fontos elvi állásfoglalása a közleménynek, hogy a termeléshez szükséges szakkönyvet munkaeszközzé nyilvánította azáltal, hogy ennek beszerzését nem csupán a kulturális alaptól tette lehetővé, hanem üzemviteli költségként is. Ezentul ugyanugy a termelési költségből vásárolhatják a tsz-ek a mezőgazdasági szakkönyveket és szakfolyóiratokat, mint a kapát, kaszát, ékszíjat vagy tehénvakarót. A szakkönyv is épp ugy

fogyóeszköz, mint a használati cikkek. Szükséges, hogy elhasználódásának megfelelően, 2-3 évenként új kerüljön a helyébe. A szakkönyvnek a termelési eszköz számlára /üzemviteli költség/ történő beszerzése - amint ezt Polinszky Károly miniszterhelyettes az idei könyvhónap ünnepi megnyitójában mondotta - országosan holdanként mindössze 1 Ft-tal növeli a termelési költséget, ha a teljes magyar szakkönyvkiadást vesszük alapul.

Fontos feladat, hogy a tsz-könyvtár mielőbb megszervezésre kerüljön, minden termelőüzemben. Ugyanakkor az így tehermentesített kulturális alapból a tsz-ek változatlanul segítsék a közművelődési könyvtárakat, elsősorban szépirodalom, de az általános érdeklődésre számot tartó szakirodalom beszerzésében is. Szükséges, hogy a könyvtárosok beszerzési tapasztalattal is segítsék a tsz-kézikönyvtárak kialakulását, egyben a tsz-vezetőkkel beszéljék meg, hogy a választékból mely könyvek kerüljenek a tsz-be és melyek a könyvtár állományába.

A közművelődési könyvtárak és könyvtári dolgozók eddig is rendkívül sok hasznos erőfeszítést tettek a szakirodalom jobb megismertetéséért. Ismeretes a Vas megyei szakirodalmi igénykutatása, a Békés, Komárom és más megyei könyvtárak által készített ajánló bibliográfiák, melyek a tsz-kézikönyvtárak anyagának összeállításához nyújtanak segítséget. A könyvtárügy segítette a már évekkal ezelőtt ajánlott un. egyszekrényes tsz-könyvtár megvalósítását, és nem a könyvtárosokon mulott, hogy az nem tudott jobban elterjedni.

A most javasolt tsz-könyvtár eltér az egyszekrényes ajánlattól: nem összegyűjteni, hanem ellenkezőleg, "szétszórni"

javasolja a szakkönyveket. A szakvezetőknek a munkájukhoz nap-nap után szükséges 4-5 alapkönyvet állandóan fiókjukban kell tartaniuk, a szakmunkásnak pedig legyen végleges tulajdona a szakkönyv. A külön könyvszekrény, a saját szakkönyvtár a fejlettebb tsz-ek számára a jövő megoldását jelenti. Egyelőre ennek a szerény lépésnek megtételét kell segíteni, hogy ebből kifejlődhessék a magasabb igény a szakirodalom iránt. Olyan lehetőséghez érkeztünk el végre, amely mind a mezőgazdasági szakemberek, mind a könyvtárosok régi kívánságával egybevág. Ehhez kérjük a könyvtárosok további segítségét.

- - -

A szövegközlés alapja: Dr. Sárkány Pál: Megvalósulás útján a termelőszövetkezeti kézikönyvtár. Könyvtáros, XVII.évf. 5.sz. 1967. május. 271-272.p.

Sárkány Pál:

MEDOSZ: Mezőgazdasági Dolgozók Országos Szövetsége

Hazafiás Népfront: 1957-ben alakult a szocializmus építésében közös "népfrontot" vállaló munkás-, paraszt-, és értelmiségi rétegek összefogására.

Jászkerényi Józsefnek, a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat igazgatójának a f.hó 6.-án tartott értekezletünk résztvevőjéhez írt levele. E levélben közöltek felszólalásnak szánta, de elmondására nem került sor.

Kedves Elvtársak !

Ismeretes, hogy a párt javaslatára a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói Főigazgatósága 1966. június 1-vel az ország egész területén átszervezte a könyvterjesztés munkáját. Az átszervezés legfőbb jellemzője: az Állami Könyvterjesztő Vállalat szervezetéből kivált az üzemi könyvterjesztés és e feladat ellátására a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat kapott megbízást.

Az üzemi terjesztés átszervezése egyenlőre még nem terjedt ki az ország egész területére. Békés, Nógrád, Tolna, Szabolcs és Zala megye üzemi könyvterjesztése még az ÁKV kezelésében maradt, mivel a felsorolt helyeken a Művelt Nép bolthálózatának kiépítése anyagi okokból nem volt megvalósítható. Mégis az átszervezéssel az ország legnagyobb üzemei, vállalatai a Művelt Nép tevékenységi körébe kerültek.

Az ÁKV feladata maradt továbbra is Budapesten, a megye székhelyeken és néhány kiemelt városban a nyílt, utcai árusítású könyv eladás valamint az ország könyvtár-hálózatának ellátása, míg a Szövetkezeti könyvterjesztő vállalat tevékenysége a járási székhelyekre és az ezeknél kisebb településekre, és e helyeken található kisebb ipari jellegű vállalatok könyv ellátására korlátozódott.

A Művelt Népek tehát központi feladatává vált az üzemi és munkahelyi könyvterjesztés azzal a fontos politikai és kulturális célkitűzéssel, hogy az üzemekben szilárdítsa meg a könyvterjesztés bázisait, és az üzemekben terjesztett könyvekkel járuljon hozzá az üzemi dolgozók tudatformálásához, ízlésük fejlesztéséhez. Magyarán: a korábbi állapotokhoz képest javítsa a tartalmilag fontosabb könyvek arányát, összetételét, szélesítse ki a szakkönyv terjesztést és különös gondja legyen a fizikai dolgozók között a fontos könyvek terjesztésére.

Az átszervezés sok okból eredően nem ment simán, különösen az első hónapokban, amikor az új vállalat számára sem megfelelő mennyiségű, sem megfelelő választékú könyv nem állt rendelkezésre. Az átvett

bolthálózat és a szállítóeszközök eléggé leromlott, elhanyagolt állapotban voltak. De 1967 év elejétől a kezdet nehézségein túljutotunk és ha az üzemellátó boltok még nem is felelnek meg a korszerű követelményeknek, bátran mondhatjuk, könyvvvel jól el vannak látva, rajtuk keresztül az üzemi bizományosok is, és a könyvek választékban, összetételben megfelelnek a kitűzött követelményeknek.

Míg korábban 1965-ben a 800 millió Ft-os országos könyvforgalomnak csak 10-11 %-a esett az üzemi könyv eladásra, most 1967-ben az általunk átvett üzemekben, amelyek, mint előbb említettem még nem az ország összes nagyüzemei, csak annak nagyobbik része, ezekben az üzemekben 1967 év végére a várható könyvforgalom 110-115 millió Ft lesz.

A Művelt Nép politikai és kulturális feladatainak megvalósulásához igen komoly segítséget kapott a SzOT Kulturális osztályától. Mint ismert a Kulturális osztály a Kiadói Főigazgatósággal közösen ez év február végén kiadta az üzemi könyvterjesztésről szóló Irányelveket. Ezek az Irányelvek ismertek. Foglalkozott velük a Népszava és néhány szakszervezeti, néhány üzemi lap is.

Sok helyen a munkahelyek szakszervezeti bizottságai az üzemi könyvbizományost a szakszervezet fontos funkciót betöltő aktivájának tekintik. E helyeken, adandó alkalommal beszámoltatják a végzett munkáról és eljárnak az üzemi pártszervezeteknél és a gazdasági vezetőknél is annak érdekében, hogy a bizományos a könyvterjesztést zavartalanul végezhesse, persze mindig figyelembevéve a vállalati rendet és a munkafegyelmet.

Számos helyen azonban csak az Irányelvek döbrentették rá a munkahelyi szakszervezeti bizottságokat a könyvterjesztés politikai, kulturális fontosságára, s hogy ez nemcsak a bizományos magánügye, hanem ez a munka szervesen kapcsolódik a szakszervezet egyéb kulturális, ismeretterjesztő, agitációs munkájához. Az Irányelvek hívták fel a figyelmet arra is, hogy az üzemi könyvbizományos fontos kulturpolitikai munkát végez. Előfordul most már, hogy e helyeken a korábbi állapotokhoz képest jobban érdeklődnek a bizományostól, hogy az üzem dolgozói milyen könyveket

vásárolnak és milyen összegben, ki az, aki vásárol és ki az, aki nem vásárol.

Az igazsághoz tartozik azonban elmondani, hogy a SzOT Kulturális osztálya minden jószándéku igyekezete ellenére is nem minden munkahelyi szakszervezeti bizottsághoz jutottak el a szakszervezetek hálózatán keresztül az Irányelvek, s csak akkor jutott tudomásukra, amikor vállalatunk képviselői keresték fel a szakszervezeti bizottságokat. De a rajtunk keresztül és a hozzájuk eljutott Irányelvek ismeretében jószándékú segítségüket tapasztalhattuk. Azonban ma is előfordul még, hogy egyes szakszervezeti bizottságok alig ismerik, vagy alig foglalkoztak az Irányelvekkel, mégis azt mondhatjuk, hogy e kivételektől eltekintve az Irányelvek nyújtotta segítség számunkra igen jelentős volt, és egészében elérte célját, ráirányította a szakszervezeti bizottságok figyelmét az üzemi könyvterjesztés fontos kulturpolitikai szerepére, s talán eljutunk majd odáig, hogy az üzemi könyvterjesztés ki tudja érdemelni egyenranguságát más szakszervezeti kulturális munkával.

Az új gazdasági mechanizmusban a Kiadói Főigazgatóság mint az ország egész könyvterjesztésének irányítószerve, nem akar és nem kíván új változást behozni. Megmarad tehát mind a három könyvterjesztő vállalat jelenlegi funkciója. Megmaradnak tehát a terjesztői profilok és megmaradnak a területi elhatárolások, amelyek megszabják mindhárom terjesztő alapvető fő feladatát.

Az új gazdasági mechanizmusban a Művelt Nép távlati tervei, elképzelései:

Egész tevékenységünkkel szolgálni szeretnénk a szakszervezeti népművelési munka keretein belül a dolgozók szakmai és általános műveltségének emelését. Ennek megvalósítása érdekében szeretnénk ha az üzemi könyvbizományos az az öntudatos, szervezett dolgozó lenne, aki, mint a szakszervezet aktivája, tevékenységével elsősorban a szakszervezet kulturális célkitűzéseit tekinti főfeladatának. A Művelt Népek és üzemi könyvbizományosainak a szakszervezeti munka keretében éppen olyan szerepet és feladatot kell betölteniök, mint amilyen szerepe és feladata van a Kossuth Könyvkiadó és Könyvterjesztő Vállalatnak és üzemi könyvbizományosainak a párt munkájában.

Ezek a terveink perspektívában találkoznak a SzOT Kulturális osztályának elképzeléseivel is. A szorosabb együttműködés lehetőségeit építjük ki a Táncsics Könyvkiadóval és tervezzük a későbbiek folyamán olyan közös könyvek kiadásának lehetőségeit, amelyeket elsősorban az üzemekben fogunk terjeszteni. E terveknek megvalósulásához azonban továbbra sem nélkülözhetjük a SzOT, valamennyi szakszervezet és az üzemi munkahelyi szakszervezeti bizottságok segítségét. Ezért kérésünk a következő lenne:

- 1./ Ott, ahol már ma is működünk és dolgozunk, azokon a helyeken szeretnénk ha a szakszervezeti bizottságok az üzemi könyvterjesztést valóban egyenértékű munkának tekintenék a többi szakszervezeti tevékenységgel és ennek révén nem engednék meg, hogy az új gazdasági mechanizmusban a gazdasági vezetés megakadályozza, vagy éppen megszüntesse munkánkat, mert már van rá példa: ilyen a nagykanizsai Kőolajipari Gyár, ahol a gazdasági vezetés már hónapok óta nem engedi, hogy a gyár 1200 dolgozója között könyvterjesztést végezzünk. Sajnos ilyen helyeken a szakszervezeti bizottságok sem érzik e munka fontosságát s nem lépnek fel kellően a gazdasági vezetésnél, hogy a könyvterjesztés akadályozásával végső soron olyan jogoktól fosztják meg a dolgozókat, amely jogokat a párt segítségével éppen a szakszervezetek vívtak ki az üzemek államosítása után. Talán nem lenne túlzás, ha a kollektív szerződések mellé a szakszervezeti bizottságok kulturális munkaterveibe az üzemi könyvterjesztés lehetőségének folyamatos biztosítását is bevennék az üzemi szakszervezeti bizottságok. A szakszervezetek segítségével az üzemi könyvterjesztés legalitását biztosítani lehetne.
- 2./ Az üzemi terjesztés munkahelyi legalitása mellett az új gazdasági mechanizmusban a Művelt Nép kulturpolitikai feladatait akkor tudja eredményesen megvalósítani, ha el tudjuk érni, hogy ahol a Művelt Nép munkahelyi terjesztést végez, ott a szakszervezetek ugyanolyan megkülönböztetett előnyben részesítsék, mint amilyen megkülönböztetett előnyt kap, teljesen érthető módon a párt részéről a Kossuth Könyvkiadó és Terjesztő Vállalat. A két terjesztő vállalat a Kossuth és a Művelt Nép között az együttműködés fennáll. A Kossuth

üzemi bizományosai nem terjesztik azokat a műveket, mint amiket a Művelt Nép bizományosai és viszont.

A fentiekből egyértelműen következik, hogy a Művelt Nép nem pusztán kereskedelmi tevékenységet folytat, hanem feladatából adódóan elsősorban a tartalmilag fontosabb művek terjesztését szorgalmazza, s ez ma még nem könnyű feladat, mert ez a törekvés még nem minden üzemben találkozik a dolgozók mai igényeivel, ízléseivel. És mint a Ganz Mávagban végzett reprezentatív felmérés is mutatja, van éppen elég tennivaló.

De ha több terjesztővállalat képviselője zaklatja az üzemekben a dolgozókat, ez már valóban a munkafegyelem rovására mehet, aminek következménye nem lehet más, mint az, hogy a gazdasági vezetés a könyvterjesztői munkát nem fogja jó szemmel nézni az üzemekben.

Ezért jelentene számunkra igen nagy segítséget, hogy ahol a Művelt Nép terjeszt, ott a szakszervezeti bizottságok a Kossuth Terjesztő Vállalat mellett a Művelt Nép terjesztését segítenék. Győri boltunk vezetőnöje úgy tájékoztatott bennünket, hogy sajnos a vasutállomás szakszervezeti bizottságának titkára kijelentette: számára teljesen közömbös, hogy az állomás dolgozói között melyik könyvterjesztő vállalat terjeszt, a Művelt Nép vagy a Szövkönyv.

Politikai feladataink teljesítésében az üzemi bizományos személye kulcskérdés. Kb. 5000 bizományosunk van, s túlsúlyban vannak azok, akik kizárólag dolgozótársaik helyes, vagy helytelen kívánságait elégitik ki csupán, s kevesebb azok száma, akik a tartalmi és művészi szempontból igényesebb és jobb könyveket ajánlani is tudják. De a több, mint 5000 bizományos - akik végső soron nem is vállalatunk dolgozói - politikai, irodalmi, szakmai képzése, annak magasabb szintre emelése, - számunkra egyenlőre megoldhatatlan feladat. Ezért rendkívül fontos, hogy a kiválasztásukban a helyi szakszervezet milyen segítséget nyújt. Nem mindegy az, hogy az illető mennyire szilárd világnézetű, és műveltsége alkalmassá teszi-e őt arra, hogy nemcsak a szépirodalom terén, hanem az igen sokirányú szakirodalomban is el tudjon valamelyest tájékozódni.

Mi, e rendkívül differenciált műveltségű bizományosaink számára minden hónapban díjmentesen elküldjük a megjelenő "Könyvtájékoztató"-t. Kéthavonként pedig, január 1-től lakásukra küldjük a Könyves Krónika című propaganda lapunkat, amely a következő 2 hónap legfontosabb könyveire hívja fel a figyelmet, s ezen kívül szakmai tájékoztatást is nyújt.

Ez év őszétől 250 budapesti bizományos részére bérletet adtunk az Irodalmi Szinpadra. Anyagi lehetőségeinkhez mérten s ott, ahol lehet, a jövő évtől ezt a vidéki bizományosaink egy részére is szeretnénk kiterjeszteni.

Munkaidőn túl, rendkívül nehéz még egész kis létszámú bizományost is tájékoztatóra meghívni, ezért nagyon lassu a velük való foglalkozás. De talán megvalósítható lenne és sokat lendítene a jelenlegi állapoton, ha a szakszervezeti bizottságok amikor lehetőség kínálkozik, könyvbizományost is küldenének szakszervezeti iskolára. Ily módon igen komoly segítséget kaphatnánk fejlődésükhöz.

Az üzemi bizományosok többsége adminisztratív dolgozó. Ennek többek között az az előnye, hogy kötetlenebb mozgási lehetősége van, hátránya viszont az, hogy nehezebben jut el a fizikai dolgozók közé. Márpedig nem közömbös számunkra, hogy a fizikai dolgozók között folyik-e tudatos, szervezett könyvterjesztés. Sajnos fizikai dolgozók a legtöbb esetben nem tudják ezt a munkát vállalni, mert idejük egésze a munkához köti őket, és alig van lehetőség számukra - esetleg kivételes esetekben csak - könyvterjesztést végezni. Ily módon és ilyen körülmények között ma még elég szűkkörű a fizikai dolgozók könyvvásárló köre. Pedig ezen jó lenne változtatni.

Találkozunk olyan jelenségekkel is, hogy az üzemi könyvbizományos azért nem kap fizetés javítást, vagy jutalmat, mert ő a könyveladás révén plusz jövedelemhez jut. Ez a plusz jövedelem azonban nem több, mint a könyv bolti árának 7 %-a, amit nem pénzben, hanem könyvben kap, s aki jelentősebb forgalomra akar szert tenni, az rendszerint feláldozza egész ebédidejét, reggel egy félórával korábban megy be, munka végeztével egy órával később megy haza, nem is beszélve arról, hogy az üzemellátó boltból munkaidő után saját magának kell a könyveket az üzembe bevinni. Sze-

retnénk a szakszervezetek segítségét kérni abban, hogy a könyvterjesztés ne legyen hátrány a bizományos vállalati munkájának elbírálásánál, sem a fizetésjavítás, sem a vállalati jutalmak tekintetében.

Végül az új gazdasági mechanizmus lehetőséget ad arra, hogy a jövőben a szakszervezetek és a Művelt Nép, mint állami vállalat közös beruházásokat végezzenek ott, ahol ez mindkét fél számára kölcsönösen előnyös.

Pl. előfordulhat, hogy valamelyik üzemben szakszervezeti juttatásokból valósulhat csak meg egy könyvtár építés. Ha azonban e helyen a könyvtár mellé egy üzemi könyvesboltot is létesítünk, a közös építkezés olcsóbb lehet mindkét fél számára. Az az elképzelésünk is találgozott a SzOT Kulturális osztálya vezetőségének elgondolásával, hogy a jövőben újonnan épülő megyei szakszervezeti székházakban, vagy más kulturális intézményekben helyet kapjon a Művelt Nép egész megye, vagy város üzemait ellátó boltja. Vállalatunk a boltra eső építési költségeket természetesen vállalja. Vagy pl. Szegeden éppen most készül egy szakszervezeti székház. A régi ugyancsak szakszervezeti célokra átalakításra kerül. Szegeden egy volt rozoga, istállónak mondható épületet alakítottunk át ideiglenesen üzemi könyvterjesztő bolttá. Talán a régi székházban, helyet kaphatna az üzemi könyvellátó boltunk, különös tekintettel a város előtt álló ipari fejlődésre. /A város a közeljövőben nem ígér olyan építkezést, ami alkalmas lenne számunkra egy üzemi bolt létesítésére./

Kérjük az Elvtársakat, és Önök révén az üzemek szakszervezeti bizottságait, tekintsék a Művelt Népet már ma is a szakszervezetek könyvterjesztőjének, ilymódon sajátjuknak. És ilyen szemszögből nézve kérjük, nyujtsanak nekünk segítséget, hogy az új mechanizmusban a gazdasági vezetés se akadályozza meg az üzemi könyvterjesztés végzését, ellenkezőleg éppen a szakszervezetek tegyék legálissá azzal, hogy ugyanarra a rangra emelik, mint a szakszervezet többi kulturális tevékenységét. Kérjük az Elvtársakat, hassanak oda, hogy a szakszervezeti bizottságok segítsék, irányítsák, de számoltassák is be az üzemi könyvbizományost

a végzett munkájáról. A területileg illetékes elvtársak pedig kérjék számon üzemellátó boltvezetőinktől az általuk végzett munkát, hogyan folyik az az üzemekben, mi ennek az eredménye és mik a hibái?

Ugy gondoljuk, hogy a szakszervezeteknek ez a segítése, birálata egész vállalatunk munkájának javára válik, növeli dolgozóink és a könyvbizományosok felelősségérzetét, hogy jobban és tudatosabban lássuk el feladatainkat.

Elvtársi üdvözléssel:

Jászberényi József
igazgató

A k ö n y v ü n n e p e

Nagy Lajos:

Mire tanít az idei könyvnap?

/Nagy Lajos: Író, könyv, olvasó. Bp.1959. I.k. 571-572.p./

Milyen volt a könyvnap? - kérdeztem egy íróháztól, este, az első könyvnap lezajlása után?

- Nagyon sivár - felelte mélabusan.

Azt már tudtam, hogy a "Szikra" sátrában igen szépen vásárolták a dolgozók kesébe való könyveket. Íróvár samhoz azért intéstem kérdést, mert a könyvnap egyszerű akartam tájékozódni. Busz feleletéből arról értesültem, hogy az ő és a hozzá hasonló írók könyvei nem fogynak. Az avult szellemű, lazsos, elhallgató, elkenő, csak szórakoztatást célzó írásokra nemigen akad vevő, a kispolgár erőlteti azt a passzióját, hogy jól egyék, neki minden pénz kevés csirkére, tojásra, vajra, szizibarackra - ő könyvet már nem vesz -, íróit cserbenhagyta.

A második és harmadik nap eseményeinek - a legtöbb helyen eseménytelenségnek - megfigyelése megerősítette ezt a megállapítást. A kispolgár panaszkodott a könyvek megfizetethetetlen ára miatt, valóságos szörnyülködött, amikor látta, hogy egy négy-százoldalas regénynek majdnem akkora az ára, mint egy kiló szizibaracké. A munkások, a haladó szellemű tisztviselők közt, akiknek a heti keresetéből alig jut néhány darab tojásra, sokan, igen sokan akádtak, könyvvásárlók. Csodálatos módon. Annyira, hogy az eredmény minden várakozást felülmúlt, különösen pereze azokat, akik aggályoskodva vártak az idei könyvnapokat.

A munkások könyvvásárlása valóságos proletárhóratott volt. Szinte elképzelhetetlen, hogy miként k-resték a pénzt könyvre, hány hétig kellett előre takarékoskodniuk, mi mindenről

kellett lemondaniuk. A kispolgár eladja az ingét, hogy libaságot vásárolhasson, a munkás, úgy látszik, szintén képes eladni az ingét, azért, hogy egy könyvet megvásárolhasson.

Vízosa volt az 1946- s könyvnap, amelyen jóles eredménnyel végáztunk. A dolgozók megautatták, hogy ha a gazdasági rendezés után vásárlóivá válhatnak a könyvnek, a haladó szellemű irodalomra olyan fellendülés vár, amelyről eddig nem is álmedta k.

Hogy a baloldali könyvek fogytak, és a kispolgári maszlag- nak befellegzett, ez sokkal örvedetesebb eredmény, mint a általában jó lett volna a könyvvásár, és mindeféle könyvre akadt volna vevő föld számmal.

Irodalmunk jövője, haladó szellemű irodalmunk kiteljesedése alapján gazdasági kérdés: író és olvasó türelmetlenül várja ezt a munkah rt, illetve fizetést, melyből a dolgozó a kulturáliségletét is kielégítheti. A dolgozóhoz méltó fizetés íseje el fog következni, és hogy hogyan alakul meg akkor az irodalom sorsa, azt az idei könyvnap világosan megautatta.

1946

TÓTH DEZSŐ: A könyv demokratizmusa

Még ma is találóan lehet úgy feltenni a kérdést: "ment-e a könyvek által a világ elébb?" Nép, nemzet és emberiség sorsát faggató "gondolatok a könyvtárban" ma is stilusosak. A könyv sajátosan emberi produktum: a közösségi lét, a munka, az ezzel összefüggésben kialakult nyelv, gondolkodás, absztrakciós képesség és technikai lelemény együttes terméke. Az emberség kritériuma. Szimbóluma, ha tetszik. Arra gondolok, a Mein Kampf is könyv volt. Romm filmjében láttuk: atavisztikus tartalmának megfelelően milyen romantikus igyekezettel akarták legalább külsőségeiben a könyv rangjára emelni. Komikus hatást is keltett, mint minden kivívó kontraszt: csak formájában lehet könyv az, amely tartalmában megtagadja az emberi közösséget.

A könyv demokratikus jellegű. Eszközénél, a nyelvnél, rögzítésének módjánál fogva eleve közösségre építés, közösséget tart számon és ahhoz szól. Kép és hang ujkeletű rögzítésével szemben kőbe vésett, kézzel másolt formájában ősi, de nyomtatva is régi. Soha ne higgyük, hogy amit ma tudunk, arra mind ma jöttünk rá.

A betű, a nyomtatott betű, a sajtó - a könyv - az ember történelmi tudásának elsőrendű fenntartója: generációk, tizezrek tapasztalatát tárolva a mindenkori élők nekirugaszkodásainak legfőbb talpazata. S ami ma napvilágot lát - a magnetofon és filmszalag konkurrenciáját táplálva is, de győzve is - általuk teremtetett híd tegnap és holnap között. Rögzítése mindannak, amit mi, élő nemzedékek, hozzáadtunk a felhalmozott tudáshoz s továbbitunk azok számára, akik látját az eget, a földet - s főleg egymást - akkor, mikor mi már nem leszünk. A könyv: a gyarapodó humánus

folytonosságának hordozója, az objektív emberi halhatatlanság rangidős dokumentuma.

S számunkra, élők számára az egyik legfontosabb kapcsolat-teremtő.

Könyvön, ha pontatlanul is, sokszor irodalmat értünk. Távol áll tőlem, hogy hierarchiát kontruáljak művészeti ágak közt - mindük sajátos korlátozottságokkal, sajátos előnyökkel rendelkezik. De ünnepkor hadd hangsúlyozzam - akár, ha elfogultan is - az irodalom demokratizmusát. Nemcsak arra gondolok, hogy megközelítése legkevésbé függ sajátos készségek meglététől, hogy nyelvi alapanyaga révén mindenki számára viszonylag könnyen hozzáférhető, vagy arra, hogy élvezete legkevésbé van helyhez, időhöz, tárgyi feltételekhez kötve. Sajátja - bizonyára sajátos fogyatékosága is - ugyanakkor a korlátlan gondolat közvetlen tükrei, az elme és képzelet mozgékony mindenhatóságának azonnali hívivői. Az irodalom éppen ezért eleve hordoz egy különösképpen próbatevő-produkáló feszültséget. Talán innen "demokratizmusa": élvezete legkevésbé lehet passzív. A legintenzívebb személyes részvételre, lankadatlanul aktív közreműködésre kötelezi az olvasót. Mintha az irodalomban válna legkézzelfoghatóbbá az általános igazság: a műélvezet újratéremtés, az alkotó és a közönség egymásra utalt, egymástól feltételezett - a művészet aktív kapcsolat az ember és ember közt. Az irodalom nemcsak közlés, de társalgás, amely az író-tudósítja, mint az olvasót - a viszonylag elszigetelt embert - tudósítja, hogy nemcsak egyedül nincs, de hasonlóképpen is él.

A könyvnapon vásárló, olvasó leszek. De azzal becsülöm meg az alkotókat, hogy nem becsülöm őket többre magamnál, az olvasónál. Az író-tudósítjat, mint megbízottamat, képviselőmet és képviselőnket. A munkamegosztás érvényben lévő szabályai

szerint mondja el helyettünk és nekünk - önmagáért és értünk - mit, hogyan él, és mit gondol az életről. Az olvasó nevében beszélek: mélységes tisztelettel azok iránt, akiknek képességek adattak s akik ezen felül vállalták a mesterség elbajátításának fáradsalmát, önmaguk kifejezésének kinját. De számonkérőn is: nem éltek-e vissza ezzel a megbizatással. Ha olvasok, együtt tizedekkel, érezni, tudni fogom: lelkemből vagy hamisan szóltak-e. A könyvet mindig a művészetnek eleve kijáró elfogódottsággal fogom kézbevenni, de az irodalom demokratizmusának öntudatával is. Mindig szem előtt tartom amit az író mond, az általam, az olvasó által válik, válhat elevenné; ahhoz, hogy az ő munkája igazi életre keljen, én, az olvasó is nélkülözhetetlen vagyok. Elfogulatlan bizalommal fogok ráhagyatkozni és mélységes hálával fogom fogadni mindazt, amit helyettem mond ki, hálával mindazért, amit bennem öntudatra ébreszt. De pusztán olvasói mivoltom semmiképpen sem jelent valamiféle kisebbségi érzést: ha mellébeszélést, ha a könyv hatalmával való visszaélést látok - érzek, meg fogok sértődni, még azokra a forintokra is gondolni fogok, amelyeket a könyvért más, javamra szolgáló élményektől elvontam.

A könyvhét a könyv ünnepe. A derűs bizalom, amivel járni fogom a sátrakat, a könyvutcákat abból a tapasztalatból ered, majd, hogy a könyv bennünket olvasókat, egy épülő szocialista társadalom munkás dolgozóit bizonyos, hogy szolgál, érdekel, segít. Aligha van ennél megalapozottabb bizalom. Azért is, mert szépirodalmunk legjobb alkotásaiban oly revelálóan tanít bennünket történelmi-társadalmi önismeretre, azért is, mert a könyv a világ tudományos birtokbavételének izgalmas kalandjaiban segít tájékozódni. Az elfogultság és a tisztelet bizalommal várakozó magatartása az enyém, az olvasóé. De ez egyet jelent az igénnyel, az értelmező elbírálás jogával.

A könyvhét: az írók és olvasók egymásratalálásának, egymásra hivatottságuk tudatosításának különös alkalma. A könyvhét számomra ünnep és ellenőrzés. Önmagam ellenőrzése és az irodalomé. A kölcsönösség - és a közös felelősség - alapján.

A szövegközlés alapja: Élet és Irodalom. 1967. 11.évf. 21.sz. május 27. 1.p.

Tóth Dezső: 1925 - . Irodalomtörténész, kritikus.

A Magvető kiadó irodalmi vezetője, majd az MSZMP
Kulturális Osztályának munkatársa.

Mein Kampf: Hitler Adolf hírhedt könyve, amelyben legfontosabb
tételeit foglalta össze .

Mihail Romm: Hétköznapi fasizmus c. filmje.

atavisztikus= ősökre visszaütő

hierarchia= alárendeltségi rangsor, viszony.

A magyar könyv külföldön

Gábor István: Tíz éves a Corvina

A Corvina Könyvkiadó munkásságára egyre nagyobb mértékben figyelnek fel külföldön. Értékes művek kiadása és könyvművészeti teljesítmények egyaránt kivívják az elismerést. Mi, akik megindulása óta figyelemmel kísértük e tevékenység egyenletes fejlődését, fokozottabban értékeljük eredményeit.

A fejlődést szemléletesen mutatja néhány számadat. Amíg 1955-ben a Corvina által közreadott 51 mű összesen alig 150 000 példányban jelent meg, addig 1964-ben már 142 mű látott napvilágot, egymilliónál nagyobb példányszámban. Imponálóak az összesített adatok is: fennállásának tíz esztedeje alatt a Corvina csaknem 1100 könyvet jelentetett meg, 8 420 000 példányban. A legtöbb művet, szám szerint 433-at németül bocsátotta ki, angolul 203, oroszul 147, franciául 135 különféle könyv jelent meg a Corvina gondozásában az elmúlt tíz év alatt.

Jelentős eredményeket ért el a Corvina a közös kiadásokban. Ilyenkor a könyvek fordítása rendszerint itthon készül, a nyelvi lektorálás külföldön, s a kötet nyomása, műszaki előállítása ismét Magyarországon történik. Eddig 12 ország 140-nél több külföldi könyvkiadójával működött együtt a Corvina. A sok közül érdemes megemlíteni a francia Editions du Seuil, a lengyel Ossolineum, az angol Boosey and Hawkes és Museum Press, az NDK-beli Aufbau Verlag, a Stuttgarti Steingrüber Verlag, a szovjet Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi, az amerikai Abrams and Co., valamint a magyar kiadók közös kiadványait.

A magyar klasszikus irodalom egyre nagyobb teret hódít külföldön, s ebben a Corvinának is jelentékeny szerepe van. Az ember tragédiája például franciául és németül jelent meg, s az angol

változat több kiadást is megért. Jean Rousselot tolmácsolásában most készül Madách műveinek újabb francia verziója. Petőfi műveinek három kötete már két kiadásban jelent meg oroszul, s Jókai, Mikszáth, Móricz, Móra és mások művei angol, francia és német nyelvű sorozatokban, tekintélyes példányszámban láttak napvilágot. A Mérföldkő című antológia, amely a felszabadulást követő husz észtendő irodalmi termésének legjavát gyűjti egybe, a magyar mellett még öt nyelven jelent meg, hatvanezernél nagyobb példányszámban.

Számos külföldi lap méltatja elismeréssel azokat a művészeti kiadványokat, amelyeket a Corvina bocsátott útjára. Az egyik tekintélyes amerikai lap, a Mesterrajzok két kötetről azt írta, hogy "tisztelet és becsület ezért a könyvért a magyar könyvkiadásnak". Sok külföldi dicséretet kapott a Corvina Barcsay Jenő Művészeti anatómiájáért, amely eddig németül, oroszul, angolul és franciául látott napvilágot, sikere volt a magyarországi corvinákat bemutató kötetnek is, amelynek közrebocsátásában több ismert külföldi kiadóval működött együtt a magyar kiadó.

Azok a kezdeti, de szép eredmények, amelyeket a Corvina a magyar irodalom, a művészet és a politikai élet népszerűsítésében eddig elért, további sikeres munkára köteleznek. S a jó munka folytatására szakkallja a kiadó munkatársait az az érdeklődés is, amely mind a Corvina kiadványai, mind pedig hazánk iránt keleten és nyugaton egyre fokozódik.

A tervek is ehhez az érdeklődéshez igazodnak. A szépirodalmi kiadványok közül érdemes megemlíteni az 1966-ban megjelenő német nyelvű lírai antológiát, s azt a Magyar költők című sorozatot, amely Ady, Radnóti, Illyés Gyula, Szabó Lőrinc és mások költészetét ismerteti meg az angol és német nyelvterületek olvasóival.

Ady Endre verseiből francia és német válogatás készül. Szépirodalmunk hírét viszi szét a nagyvilágban a Hungarian Library sorozatának folytatása évi négy, s a Les Auteurs Hongrois sorozat évi három kötettel. Irodalmunk utat talál majd a spanyol nyelvterület felé is: Jókai, Mikszáth, Mórícz regényei, Illyés Gyula Puszták népe című szociográfiája, Illés Béla Kárpáti rapszódia-ja jelenik meg spanyolul.

A magyar művészeti alkotások népszerűsítése mellett egyre nagyobb gondot fordít a Corvina azokra a kötetekre, amelyek nemcsak a magyar műkincseket, hanem a hazánkban fellelhető külföldi műalkotásokat is a világ elé tárják. A Magyarország műkincsei sorozat, amely tavaly indult útjára, évenként négy kötettel gyarapszik, s bemutatja az európai festészetnek Magyarországon fellelhető számos alkotását. Ehhez társulnak azok a reprezentatív kivitelű albumok, amelyek a magyar képzőművészetet, fotóművészetet, zenét ismertetik. Bizonyára sok külföldi érdeklődik majd Bartók Béla levelezése iránt, amelyet a Corvina angol, német és francia nyelven kíván újra bocsátani. Bartók művészetének különböző ágazatait ismerteti Ujfalussy József, Kroó György és Kárpáti János egy-egy munkája, amelyek egy készülő Bartók-sorozat köteteiként látnak majd napvilágot.

A Corvina tervei közül csak néhányat említettünk meg, s ezáltal nem számoltunk be azokról a fontos politikai, ismeretterjesztő kiadványokról, amelyek hazánk életének egy-egy jelentős területéről adnak szánuonalas képet. A tervek megvalósítását bizonyára elősegítené, ha a kiadó legyőzhetné az eléje tornyosuló akadályokat.

Ilyen akadály az idegen nyelv kérdése. A kiadónak nagy erőfeszítéseket kell tennie, hogy könyvei megfelelő nyelvi színvonalon jelenjenek meg. Ezért a fontosabb kiadványok ellenőrző-

szerkesztését külföldön, az illető nyelvet anyanyelvi fokon író-beszélő szakemberekkel végeztetik el. Ez azonban - noha utólag ravilágít néhány hibára - nem biztosítja a mű irodalmi színvonalu fordítását. Példaként említik a kiadónál, hogy hosszabb ideje szeretnék Krudy műveit megjelentetni, de immár három fordító adta vissza a megbízást, mert Krudy bonyolult, árnyalatos nyelvvezetével nem tudott megbirkózni.

Sok gondot okoz a kiadónak az, hogy nem kielégítő a nyomdai kapacitás, ami gátolja a Corvina munkáját is. Nagyon hosszú s művek nyomdai átfutási ideje - természetesen a magyarú megjelentő műveké is. Ez viszont csökkenti a versenyképességet, s azt a lehetőséget, hogy hazánk friss és időszerű kiadványokkal, és gyorsan törjön be a külföldi ~~piacra~~ köny^Vpiacra.

A versenyképesség és a világszínvonal megközelítése természetesen nemcsak a nyomdai kapacitás, hanem a terjesztés kérdése is. Nehéz lenne azt állítani, hogy könyveink külföldi terjesztése már minden igényt kielégít. Kétségtelen: a Kultura Vállalat terjesztői komoly erőfeszítéseket tesznek, hogy könyveink elkerüljenek a világ számos országába, de ezek az erőfeszítések sajnos ma még nincsenek arányban könyveink jó színvonalával. Általános az a megállapítás, hogy a terjesztők jobbra jelentéktelen külföldi bizományosokkal és terjesztőkkel állnak kapcsolatban, olyanokkal, akiknek viszonylag csekély a szerepe és befolyása a nemzetközi könyvpiacon. Hátráltatja a Corvina kiadványainak külföldi népszerűsítését az is, hogy bizony nem sok helyre küld a kiadó és a terjesztő recenziós példányokat. Emiatt nem tudja biztosítani, hogy a fontosabb művek sorra eljussanak a jelentősebb külföldi sajtóorgánumokhoz. Itt a szűkkeblűséget annak a nagyvonalubb, s előrelátóbb propagandának kellene felváltani, amely az üzletet és jó hírünk öregbitését egyaránt fontosnak tartja.

Bizonyos, hogy a Corvina, amely már alapításának első évtizedében is eredményesen ismertette meg a külföldet hazánk életével, Magyarország művészeti, kulturális értékeivel, az elkövetkező években még többet tesz majd irodalmunk, művészetünk, szocialista társadalmi berendezésünk népszerűsítéséért. Akkor lehet igazán sokat e célok érdekében, ha a gátló akadályok is sorra elhárulnak utjából.

A szövegközlés alapja: Gábor István: Tíz éves a Corvina. A Könyv. 1965. V. évf. 9. sz. 271-272.p.

Gábor István: . Ujságíró, kritikus. A Magyar Nemzet
belső munkatársa.

Rousselot, Jean: 1913 - . Francia költő, műfordító.

Mesterrajzok: A Szépművészeti Múzeum legszebb grafikáit, raj-
zait összegyűjtő kötetet Vayer Lajos szerkesztette.

Ujfalussy József, Kroó György, Kárpáti János: Zenetörténészek,
zenekritikusok, illetve zenekadémiai tanárok.

Kultura Vállalat: A Magyar kiadványok külföldi, illetve külföldi
kiadványok magyarországi terjesztésére alakult.